

Самуйлік М.М. Педагогічне спілкування як чинник якісної підготовки фахівців // Актуальні питання підготовки фахівців логістики Збройних Сил України: зміст, технології, якість / Матеріали міжнародної науково-методичної конференції Військової академії (м. Одеса). – Одеса: Військова академія, 2019. – С. 210-212.

Микола Самуйлік

к. полит. н., доц.,

Одеський державний аграрний університет, (м. Одеса)

ПЕДАГОГІЧНЕ СПІЛКУВАННЯ ЯК ЧИННИК ЯКІСНОЇ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ

Сьогодні однією з самих актуальних проблем сучасної України є забезпечення умов оптимального розвитку освіти, причому головним є вже не окремі досягнення, а якісний рівень функціонування всіх її ланок. Виникла необхідність побудови принципово нової системи освіти, яка створить передумови для широкої самореалізації кожного студента відповідно до його здібностей, уподобань. Проте вирішення таких задач сьогодні гальмується війною та кризовим станом економіки, що приводить до недостатнього фінансування освіти. Одним із підходів до розв'язання цієї проблеми є, на наш погляд, педагогічне спілкування з тими, хто навчається, що виступає тим могутнім чинником, який позитивно впливає на навчання та розвиток творчої особистості майбутнього фахівця, допомагає оволодівати глибокими знаннями, пробуджує пізнавальні та творчі сили, виховує культуру міжособистісного та професійного спілкування в сучасному суспільстві.

Вивчення впливу педагогічного спілкування на рівень підготовки фахівців дає можливість простежити основні форми педагогічної взаємодії викладача зі студентами, вивчити вплив толерантного педагогічного спілкування на утвердження гуманістичної педагогіки співробітництва, досягнення вагомих результатів у навчанні та вихованні студентів, підготовці висококваліфікованих фахівців. Як відомо, педагогічне спілкування є невід'ємною складовою педагогічної культури викладача вищого навчального закладу. Оскільки викладач управляє процесом формування особистості майбутнього фахівця, як найбільш складним процесом, то він повинен бути майстром педагогічного спілкування, не тільки володіти на високому рівні знаннями навчальної дисципліни, а бути тонким психологом, знаходити такі слова і тактику спілкування, які допомагають керувати підготовкою студентів, курсантів, підвищувати її якість.

Аналіз показує, що педагогічне спілкування як професійно-етичний феномен – це процес встановлення та розвитку контактів між викладачем та тими, хто навчається. Під час спілкування здійснюється всебічний обмін діяльністю та її результатами, формуються і реалізуються управлінські й педагогічні рішення, виявляється спільність настроїв, думок, поглядів. Досягається взаємопорозуміння, виробляються звички і традиції, формується стиль поведінки.

Таким чином педагогічне спілкування вирішує ряд функцій, такі як:

- контактна – встановлення контакту, взаємної готовності до прийому та передачі інформації, підтримки взаємозв'язку у формі постійної взаємоорієнтованості;
- інформаційна – тобто прийом - передача будь - яких повідомлень, відомостей;
- спонукальна – стимуляція активності студента, курсанта до спілкування, спрямування його на виконання тих чи інших дій;
- координаційна – взаємна орієнтація та узгодження дій при організації спільної діяльності.

Педагогічне спілкування забезпечує не тільки розуміння суті інформації, але й розуміння партнерами дій одне одного (намірів, настанов, переживань, психологічних станів). Воно збуджує потрібні емоційні переживання та стан. Забезпечує встановлення відносин, мета яких – усвідомлення та фіксування свого місця в системі рольових, статусних, ділових, між особистісних та інших зв'язків соціуму, в якому діятиме індивід. У структурі спілкування, вирізняють три складові, що забезпечують його функціонування: комунікативну, інтерактивну, перцептивну.

Комунікативна складова спілкування охоплює процес передавання та приймання інформації, а сама комунікація визначається як спрямований характер передавання повідомлення, що ґрунтується на визначеній системі знаків і сприйняття даного повідомлення як необхідної характеристики акту комунікації. Її основою виступає вербальне та невербальне спілкування. Вербальне спілкування здійснюється за допомогою мови. Викладачі, які мають високий рівень мовної компетентності, володіють державною мовою у змозі забезпечити високий рівень спілкування. Невербальне спілкування забезпечує доповнення мови жестами, мімікою, темпом і тональністю голосу тощо. На шляху комунікації виникають різні бар'єри, що зменшують її ефективність. До психологічних бар'єрів комунікації відносять відмінності в освіті, досвіді, мотивації, соціальному статусі, соціальних настановах і таке інше.

Інтерактивна складова педагогічного спілкування викладача у вищому військовому навчальному закладі, з одного боку, характеризується повною регламентацією службових, міжособистісних відносин, службовою дистанцією,

військовою субординацією. З другого боку, організація навчально-виховного процесу реалізується через колективний характер праці, повагу до партнерів по спілкуванню, різнобічні прийоми впливу.

Перцептивна складова педагогічного спілкування – це між особистісне сприйняття, розуміння та оцінка людьми один одного. У нашому випадку курсанти будуть у своїй свідомості інтенсивно формувати образ нового викладача. Таке формування йтиме перші кілька занять і закінчиться виникненням певних відносин тільки за результатами оцінки зовнішнього вигляду, міміки, жестів, поз, актів поведінки. Так здійснюється формування першого враження. В цей момент виникає ефект новизни, коли по відношенню до незнайомої людини більш значущою є первинна інформація і так званий ефект ореолу, коли загальні оціночні судження про людину та враження про неї переносяться на сприйняття її поведінки, вчинків і особистих якостей. Бажано, щоб перше враження про викладача було сформоване у вигляді позитивної оціночної упередженості, яка потім призведе до того, що його дії переоцінюватимуться у позитивний бік. При цьому позитивні моменти можуть перебільшуватися, а негативні - затушовуватися чи недооцінюватися. Якщо ж сформувалася негативна оціночна упередженість, то на тлі акцентованої уваги до недоліків позитивні риси чи вчинки будуть недооцінені або зовсім непомічені. Ось чому перші заняття, проведені викладачем, так багато важать для його адекватного сприйняття курсантами. У процесі викладацької діяльності формується стиль педагогічного спілкування – це індивідуально-типологічні особливості соціально-психологічної взаємодії викладача з курсантами. Викреслюють такі стилі педагогічного спілкування: діалогічний, альтруїстичний, конформіський, пасивний, конфліктний. Головними вимогами до викладача при спілкуванні з курсантами є: такт, повага, вміння проявляти коректність і увагу до ініціативи та сумлінності тих, хто навчається. Проявляти вимогливість без приниження почуття власної гідності, вміння спертися на розум, ініціативу з чуйністю і піклуванням про підлеглих.